מלתא אחריתי קאמר א"ל רבינא לרב אשי ת"ש [א]מכר את הקרון לא מכר את הפרדות ותני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו מכר את הקרון מכר את הפרדות וא"ל והא אנן לא מכר תנן וא"ל איסמייה וא"ל לא תתרגם מתניתך באדוקים בו מכלל דמתני'

מועלין

בשאין אדוקים בו ומדרישא בשאין עודן עליו סיפא נמי בשאין עודן עליו אדרבה אימא רישא אבל לא מכר לא את העבדים ולא את האנתיקי ואמרינן [ב]מאי אנתיקי אמר רב פפא עיסקא דבגוה ומדרישא בעודן עליו סיפא נמי בעודן עליו אלא תנא מילי מילי קתני [סימן זגם נסן] אמר אביי ר"א ורשב"ג ור' מאיר ורבי נתן וסומכוס ונחום המדי כולהו סבירא להו כי מזבין איניש מידי איהו וכל תשמישתיה מזבין ר"א דתנן [ג]ר"א אומר המוכר את בית הבד מכר את הקורה רשב"ג דתנן [ד]רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר ר' מאיר דתניא [ה]ר' מאיר אומר מכר את הכרם מכר תשמישי הכרם [ו]רבי נתן וסומכוס ביצית ודוגית נחום המדי הא דאמרן: רבי יהודה אומר פעמים מכורין וכו': מאי שנא חמורך זו ומאי שנא חמורך הוא אמר רבא חמורך זו ידע דחמרא דידיה הוא והאי דקא א"ל זו משום כליו קא"ל חמורך הוא דלא ידע דחמרא דידיה הוא והכי קא"ל חמורך הוא שתמכרנה לי: **מתני'** [א]המוכר את החמור מכר את הסיח מכר את הפרה לא מכר את בנה [ב]מכר אשפה מכר זבלה [ג]מכר בור מכר מימיה [ד]מכר כוורת מכר דבורים [ה]מכר שובך מכר יונים: **גמ'** היכי דמי אי דאמר ליה היא ובנה אפילו פרה ובנה נמי אי דלא א"ל היא ובנה אפילו חמור נמי לא אמר רב פפא [ז]דאמר ליה חמור מניקה ופרה מניקה אני מוכר לך בשלמא פרה איכא למימר לחלבה בעי לה אלא חמור מאי קא"ל ש"מ היא ובנה קאמר ליה ואמאי קרי ליה סיח שמהלך אחר סיחה נאה א"ר שמואל בר [ח]נחמן א"ר [ט]יוחנן מאי דכתיב [1]על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו ונחשב חשבונו של עולם [י]הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה מה כתיב אחריו [2]כי אש יצאה מחשבון וגו' תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין ולהבה מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין אכלה ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר [כ]כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם [3]ונירם אמר רשע אין רם אבד חשבון אבד חשבונו של עולם עד דיבון (א) אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים

עד

כולהו סבירא להו. לאו ממש אמרו דבר אחד דאין דבריהם שוין אלא כלומר בשיטה אחת הן וכי האי גוונא איתא ביבמות פרק (שלישי) (דף ל) כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור:

מילתא אחריתי קאמר. ליכא איירו בשאין עודן עליו אבל בעודן עליו לדברי הכל מכור ואתא ר' יהודה לאפלוגי אדוקיא דידהו דאפי' בעודן עליו פעמים שאין מכורין: **ואמר רב פפא עיסקא.** דאית בה מיקרי אנתיקי אבל עיסקא דחוץ לספינה לא מיקריא אנתיקי הלכך על כרחך בעודן עליו איירי וא"נ כל פרקמטיאות מיקרי אנתיקי מיהו מתני' לא איצטריך למיתני דלא מכר אלא עיסקא דבגוה אבל עיסקא דלבראי מינה מימר בעי בתמיה: **מילי מילי קתני.** חדא בעודן עליו וחדא כשאין עודן עליו שהכל הולך אחר מנהגו של עולם יש דבר שהוא בכלל חבירו בעודן עליו ויש דבר שאין בכללו אפי' בעודן עליו: **כולהו סבירא להו כו'.** לאו משום דכולהו סבירא להו כי הדדי דהאי לית ליה סברא דהאי דלמר הא מילתא בטל לגבי דהך ולמר אידך מילתא בטל לגבי אידך ומיהו בחדא שיטה הולכין שמוסיפין מכירת תשמישין טפי מרבנן דידהו חוץ מר"מ לבדו דס"ל דכולהו מכורין שהרי אמר כל תשמישי כרם ומשום הכי לא קאמר אביי אמרו דבר אחד. ובכל מקום שאמר אביי אמרו דבר אחד בגמ' כן צריך לפרש: דר"א ור"ש בהמוכר את הבית: ה"ג **דתניא ר"מ אומר מכר את הכרם כו'.** דלא תנן לה במתני' וכלכלה שאול אשכחן לה בתוספתא: ר' נתן וסומכוס בריש פירקא: **אמר רבא.** כשאמר חמורך זו ודאי יודע הוא שחמור זה שלו הוא והכי ה"ל למימר מכור לי חמורך דהא ליכא קמיה שני חמורים שיאמר את זה מכור לי והלכך האי דקאמר זה משום כליו כלומר חמור זה כמות שהוא: **חמורך הוא.** משמע לשון שאילה אמר לו אם חמורך הוא ותמכרהו לי הלכך לא מכר את כליו דס"ל לר' יהודה דהמוכר את החמור סתם לא מכר את כליו אפי' בעודן עליו: **מתני' המוכר את החמור.** סתם: **סיח.** בנו של חמור קרוי סיח: **לא מכר בנה.** בגמרא מפרש מאי שנא פרה מחמור: **מכר אשפתו.** מקום עמוק ג' או גבוה שלשה שרגיל לתת שם זבל בהמותיו: **בור.** של מים מכונסין: **מכר כוורת מכר דבורים.** דכל הני דקתני בהני להני דקביעי אבל מכר זבלו לא מכר אשפתו מכר מימיו לא מכר בורו וכן כולן ומילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיתני: **מכר יונים.** שובכים ושבאים לתוכו: **גמ' היכי דמי.** הך מכירה דחמור ופרה דבחמור מכר סיח ובפרה לא מכר בנה: **ואי דלא א"ל היא ובנה.** והלכך לא מכר את בנה דס"ל להאי תנא דאין הבן נמכר בכלל האם משום דגופין מחולקין הן ואפשר לבן להיות בלא האם אפילו חמור נמי לא ימכר סיח בכלל חמור: **אמר רב פפא.** כל היכא דזבין חמור ופרה פשיטא ליה לתנא דמתני' דאין הבנים מכורין והכא במאי עסקינן דא"ל חמור מניקה ופרה מניקה והלכך בשלמא פרה בדין הוא דלא מכר בנה כדין המוכר פרה סתם דהאי דאמר ליה מניקה לאו לטפויי בנה קאתי אלא לחלבה קאמר דאי לא ליהוי לה חלב ליהוי מקח טעות הלכך מסתמא אין בנה מכור עד שיפרש: **אלא חמור.** שאין צורך לחלבה האי דא"ל מניקה שיש לה ולד קאמר ועם הולד מוכרה לו וכמאן דפריש בהדיא היא ובנה דמי: **שמהלך אחר סיחה נאה.** בקריאה בנחת וברמיזה הולך למקום שהאדם חפץ אבל זקן צריך מרדע: **אמר שמואל בר נחמן כו'.** משום דמיירי לקמיה בסיח נקט לה: **מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו'.** פשטיה דקרא מיירי שכשנלחם סיחון במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו נתנבאו בלעם וחביריו שיגלה סיחון למואב ומיהו פרשה יתירה היא דמה צריך ליכתב זה אם להשמיענו דעמון ומואב טיהרו בסיחון הרי כבר כתיב (במדבר כא) והוא נלחם במלך מואב הראשון ואין צריך יותר הלכך לדרשה כתבה משה רבינו: **המושלים ביצרן.** צדיקים כדכתיב ומושל ברוחו מלוכד עיר (משלי טז) צדיק מושל יראת אלהים (שמואל ב כג): **הפסד מצוה.** שמתבטל מריוח בשביל שעוסק במצוה או נותן לצדקה ומחסר ממונו כנגד שכרה המרובה לעתיד: **ושכר עבירה.** שלא להשתכר בעבירה עכשיו כנגד הפסדה שיפסיד יותר לעתיד: **אם אתה עושה כן.** לחשוב הפסד כנגד שכר: **כעיר זה.** שמתפתה ביצרו ובדברי האפיקורסים ואינו מושל ביצרו: **תצא אש מן המחשבים.** הצדיקים ותאכל את שאינם מחשבים כדאמרינן בפירקין לעיל (דף עה.) [כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו] חופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו: **שנקראו שיחין.** אילנות כדכתיב (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה וכתיב והוא עומד בין ההדסים (זכריה א) ואמר ר' יוחנן (סנהדרין דף צג.) אין הדסים אלא הצדיקים כדכתיב (אסתר ב) ויהי אומן את הדסה וכתיב (שיר ז) אמרתי אעלה בתמר וגו' ואמור רבנן (סנהדרין דף צג.) אני אמרתי אעלה בתמר ולא עלתה בידי אלא סנסן ומנו חנניה מישאל ועזריה. תחת אחד השיחים (בראשית כא) מתרגמינן תחות חד מן אילניא וכתיב נמי וכל שיח השדה טרם (שם ב) ומתרגמינן וכל אילני חקלא: **ער מואב.** כעיר שמהלך אחר תאוותו: ואכלה נמי האש גסי הרוח המגביהין דעתן כבמות ארנון הללו: **בעלי במות.** בעלי גסות דאמר מר כל המגיס דעתו כו' בפ"ק דע"ז (דף יח: ע"ש) אמר ר"ל כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר (משלי כא) זד יהיר לץ שמו וגו' וכל המתייהר נופל בגיהנם שנאמר זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר (צפניה א) יום עברה היום ההוא: **אבד חשבונו של עולם.** כלומר לית דין ולית דיין:

עד

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פכ"ז מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכ סעיף יג:

כו ב מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף כז וע"ש שהוא סימן המשנה כדין טל:

כז ג ד מיי' הלכה שם טוש"ע שם סעיף יח:

כח ה מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יא:

רבינו גרשום

טעמא דנפשיה מפרש אבל אכתי אימא דנחום ורבנן אפי' באין עודן עליו פליגי: תתרגם מתני'. דמכר את הפרדות כשאדוקים בו בקרון. ומתני' דקתני דלא מכר את הפרדות בשאין אדוקין בו דהיינו בשאין עודן עליו: ומדרישא הוא בשאין עודן עליו סיפא נמי מכר את החמור מכר את כליו בשאין עודן עליו ושמעת מהכא (א) ולטעמך וכו'. עיסקא דבגוה היינו בעודן עליו: סיפא נמי. דפרדות בעודן עליו. והא לא מצית למימר דהא תרצינן סיפא דבפרדות באין אדוקין בו אלמא לא מצית לתרוצי כולה מתני' בשאין עודן עליו ולא בעודן עליו דתנא מילי מילי קתני דגבי ספינה אע"ג [דעודן] עליו לא מכר האנתיקי משום דלא שייך כלל לספינה. ולגבי פרדות משי"ה לא מכר דאין עודן עליו הא עודן עליו מכר משום דשייכי לקרון. ולגבי חמור אע"ג דעודן עליו לא מכר משום דסתם חמור לרכיבה עומד ולא למשוי. ונחום המדי סבר הואיל דעודן עליו מכר: איהו וכל תשמישתיה זבין. אי עודן עליו: ר' נתן וסומכוס ביצית ודוגית. כדקתני בריש פירקין דהיינו תשמישי הספינה: נחום המדי כדאמרן. מכר חמור מכר כליו שק ודיסקא וכומני דהיינו תשמישתיה: אמר רבא. משו"ה להיכא דאמר ליה חמורך זה קנה כליו שעליו בסתמא דודאי ידיע להאי גברא דהאי חמור דמוכר והאי דאמר ליה זה לטפויי מלתא קאתי משום כליו קאמר ודאי מכרו. אבל להיכא דאמר ליה חמורך הוא. כלומר מישאל קא שאיל ליה אם חמורך הוא זה ותוכל למכור לי משום דלא ידע אי דידיה הוא והכי קאמר ליה חמורך הוא שתמכרנו לי ולא לטפויי מלתא קאתי ומשו"ה לא מכר לו כליו: פיסקא המוכר את החמור. סתם: את הסיח. זהו בנה. לבנים של חמור קרי להו סייחין: אפי' פרה ובנה נמי. מכורה לו היא ובנה: בשלמא פרה איכא למימר. להכי קאמר מניקה דלחלבה בעי לה. לצורך אכילת החלב ולא משום דמוכר לו את בנה. אבל גבי חמור כי אמר ליה חמורה מניקה ליכא למימר הכי לחלב דאי לא דלסיח קאמר ליה דמניקה היא לחלבה לא קבעי לה שחלבה אינו ראוי לאכילה ומשו"ה בנה זבין: שמהלך אחר סיחה נאה. שאם משורר אדם לפניו הולך אחריו ברצון: אלו המושלים ביצרן. שכובשין את יצרן: הפסד מצוה. שאם עוסק במצוה ומתבטל מלהרויח וחושב אותו הפסד כנגד אותו שכר שמתקן לו לעוה"ב בשביל המצוה ואותו

רבינו גרשום (המשך)

שכר הוה מרובה ושכר עבירה שנהנה בה בעוה"ז חושב בלבו שאותו שכר הנאה מפסידו לעוה"ב: עיר סיחון. משמע הכי אם אדם הולך אחרי יצרו הרע כעייר זה המהלך אחר סיחה נאה: מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון. תצא אש מן אותן המחשבין הפסד מצוה כנגד שכרה וכו': שנקראו שיחין. כלומר אילנות. (כלומר) [כדכתיב] תחת אחד השיחים: וצדיקים. נקראו אילנות כדכתיב צדיק כתמר יפרח: אכלה ער מואב. אכלה אש אותו בן אדם שמהלך אחר יצרו כעייר זה שמהלך אחר סיחה נאה ושולט יצרו עליו שאינו יכול לכובשו ואינו יכול לשלוט עליו: מואב. כמו אב השולט על הבן: אלו גסי הרוח. המרימין דעתן עליהן כבמות ארנון הללו. ומהאי קרא (ב) לא איתפרש לי אי נדרש מהאי קרא. מהאי קרא דנופל בגיהנם: אין רם. כלומר שכינה קאמר: אבד חשבונו של עולם. שלא נתבע חטאתם: עד דיבון. כלומר אמור לו לרשע המתן עד שיבוא יום הדין: ונשים. כמו אש:

מסורת הש"ס

א) לעיל עו:, ב) [שם], ג) לעיל סו: [ע"ש ועי' תוס' לעיל סה: ד"ה מתורגמא], ד) [לעיל סח.], ה) [לעיל סה:], ו) [לעיל עג.], ז) [לקמן עט:], ח) [נ"ל בר נחמני], ט) [נ"ל יונתן], י) [אבות פ"ב מ"א], כ) [לעיל י: ע"ש ועי' עוד סוטה ד:], ל) [לעיל סו:], מ) כדפריי ובלנה שאול, נ) [פ"ג ה"ו], ס) כפי"ה: שנו., ע) כפי"ה: המינין, פ) [נ"ל חמישי דף נו: וסם], צ) [ועי' תוס' סוכה ז: ד"ה שלאו].

תורה אור השלם

1 עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן: במדבר כא כז

2 כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן: במדבר כא כח

3 וַנִּירָם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד דִּיבֹן וַנַּשִּׁים עַד נֹפַח אֲשֶׁר עַד מֵידְבָא: במדבר כא ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' עד דיבון אמור לו רשע המתן:

מוסף רש"י

מכר את הקרון. עגלה. לא מכר את הפרדות. המושכות בקרון (לעיל עז:). איסמייה. אסיר כריכא זו מגילתא (ב"מ כו:). עיסקא דבגוה. פרקמטיא שבה (לעיל עז:). המוכר את בית הבד. בית שכונס בו ואותו בית לתשמיש בד לבדו עשוי. מכר את הקורה. כדמפרש טעמא בגמרא, דהיינו עיקר בית הבד (לעיל סז:). מכר את הסנטר. בגמ' מפרש (לעיל סח.). מכר תשמישי הכרם. כגון קנים שבכרם שהן לגדרה (לעיל סח:). ביצית ודוגית. היינו ספינה קטנה שקושרין לספינה גדולה וכשרוצין לעלות ליבשה נכנסין בקטנה מהגדולה, שהגדולה אינה יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה, קוקי"ט בלע"ז, ויש לשון בולא קרוב לשון העברי (לעיל עג.).

א) נראה דצ"ל וממעט מהכא דבאין עודן עליו מחלוקת. ב) נראה דצ"ל ולא מתפרש לי אם נדרש נמי מהאי קרא דנופל בגיהנם.